

Hranice mezi interpretací a dotvářením práva

Práce pojednává o problematice hranice mezi interpretací a dotvářením práva, zejména pak ve vazbě na limity, které musí interpret respektovat při svých úvahách, zda přistoupit v konkrétním případě k dotváření práva, a dále pak ve vazbě na identifikaci rizik, která v souvislosti s tímto postupem mohou vyvstat. Práce se zaměřuje především na otázky související s hranicemi dotváření práva, neboť zatímco otázky související s interpretací práva setrvale přitahují pozornost právních teoretiků, mnoho méně prací se věnuje problematice dotváření práva. Cílem práce je tak (i) ukázat, kde končí hranice výkladu právního textu, dále (ii) identifikovat, pro které konkrétní případy tato hranice bude rovněž představovat konečnou hranici pro jejich řešení, a (iii) pokud tomu tak nebude, tak také konečně vymezit další hranice, omezení a podmínky postupu u těch případů, u nichž bude přicházet v úvahu dotváření práva. Předmětem zkoumání této práce je tak naleznout hranici mezi případy, kdy interpret *interpretuje*, odlišit je od případů, kdy interpret *dotváří* a *může* tak činit, a od případů, kdy interpret *dotváří* a *nemůže* tak činit, respektive ve skutečnosti nedotváří, ale dopouští se nepřípustné normotvorby.

Téma práce není jen právně teoretické, ale je rovněž výsostně praktické, neboť dodržení či odchýlení se od metodologického postupu může mít přímou vazbu na konkrétní výsledky procesů aplikace práva (tedy výrok konkrétního soudního či správního rozhodnutí). Práce význam této skutečnosti respektuje, a i proto na příkladech z celé řady soudních rozhodnutí z českého prostředí i zahraničí analyzuje konkrétní postupy soudů a navzájem je poměřuje s teoretickými poznatky právní doktríny.

Jak bylo uvedeno výše, specifikum této práce spočívá v tom, že si za hlavní oblast svého zájmu klade právě otázky související s dotvářením práva (jeho prostředky, způsob užití a omezení), jimž je věnována ve českých podmínkách poněkud menší pozornost než otázkám souvisejícím s výkladem právních textů. Další specifikum této práce tkví ve využití francouzsky psané odborné literatury, které doposud bylo ze strany české právní teorie věnováno méně pozornosti než například literatuře psané německy či polsky.

Z hlediska struktury textu práce sestává z úvodu, vlastních sedmi částí věnovaných konkrétním otázkám a závěru.

Vlastní práce je uvozena první částí vymezující nezbytná omezení, která vyplývají ze samotné podstaty procesů interpretace a dotváření práva a s jejichž vědomím je třeba k těmto procesům přistupovat, ať už se jedná o jejich teoretické poznání nebo praktickou aplikaci těchto

postupů orgány aplikujícími právo. Tato část práce se zabývá poznatky teorie komunikace a vztahuje je na proces tvorby právních norem a jejich interpretace.

Druhá část práce se pak již konkrétně věnuje otázce vytyčení začátku a konce procesu interpretace a zejména pak kritérii pro určení hranice mezi interpretací a dotvářením práva, včetně úvah o tom, jaký má určování této hranice význam. Význam této hranice a jejího zkoumání není totiž pouze teoretický, ale je rovněž vysoce relevantním pro právní praxi, protože zatímco interpretace právních předpisů je možná prakticky vždy, tak dotváření práva je v určitých případech zapovězeno a představovalo by nepřípustný (někdy i protiústavní) zásah do právní jistoty adresátů právních norem.

Ve třetí části této práce lze naléznout inspirativní poznatky francouzské a belgické právní nauky k otázkám interpretace a dotváření práva, které jsou shrnuty na pozadí historického právního vývoje od Velké francouzské revoluce po současnost. Na tomto historickém vývoji tak lze vlastně velmi dobře ilustrovat boj mezi psaným textem a účelem zákona a nutně existující napětí mezi potřebou právní jistoty a potřebou dotvářet právo.

Čtvrtá část práce je věnována dvěma souvisejícím tématům. Nejprve se zabývá identifikací a popisem jednotlivých fází v průběhu rozhodovacího procesu, v jehož rámci dochází ke zvažování a případně i užití nástrojů pro dotváření práva, včetně variant rozhodnutí v konkrétních momentech. S tím pak souvisí druhé téma rozebírané v této části práce, a to ospravedlnění dotváření práva v podmínkách kontinentálního typu právní kultury, tedy konkrétně jakými argumenty lze justifikovat dotváření práva.

Pátá část práce je celá věnována analogii práva. Konkrétně v ní lze naléznout vymezení analogie jako metodologického postupu a úvahy o způsobu jejího užití (zda se jedná o povinnost či oprávnění). Tato část obsahuje rovněž rozsáhlou teoretickou i praktickou analýzu zabývající se vytyčením oblastí, v nichž je užití analogie nepřípustné, na kterou dále navazuje rozbor dalších omezení vztahujících se k užití analogie v konkrétních případech, tedy konkrétně problematika existence mezer v zákoně, jejich kategorizace a určení, u kterých z nich lze aplikovat některý ze způsobů dotváření práva a u kterých nikoli.

Předposlední (šestá) část této disertační práce je věnována druhé hlavní metodě, prostřednictvím které lze v podmínkách kontinentálního typu právní kultury dotvářet právo, tedy teleologické redukci.

Poslední (sedmá) část disertační práce pak obsahuje krátké zamyšlení nad tím, zda v případech, kdy se o dotváření práva hovoří rovněž v souvislosti s jinými metodologickými nástroji, než jsou analogie a teleologická redukce, se skutečně jedná o samostatné prostředky dotváření práva či nikoli.

Závěr pak představuje syntézu těch nejvýznamnějších poznatků a snaží se zodpovědět otázku, zda je hranice mezi interpretací a dotvářením práva vedena jasně či nikoli, a v jakých typizovaných případech může její identifikace vzbuzovat problémy.

Klíčová slova

Interpretace práva, dotváření práva, analogie